

Kulturhistorisk rapport



Mejlstedvej i Vestbjerg

Tre 3-skibede langhuse fra ældre jernalder,
hvoraf det ene var nedbrændt.

J.nr. ÅHM 7022

Udgravet juli 2019

Rapport af Karin Johannesen



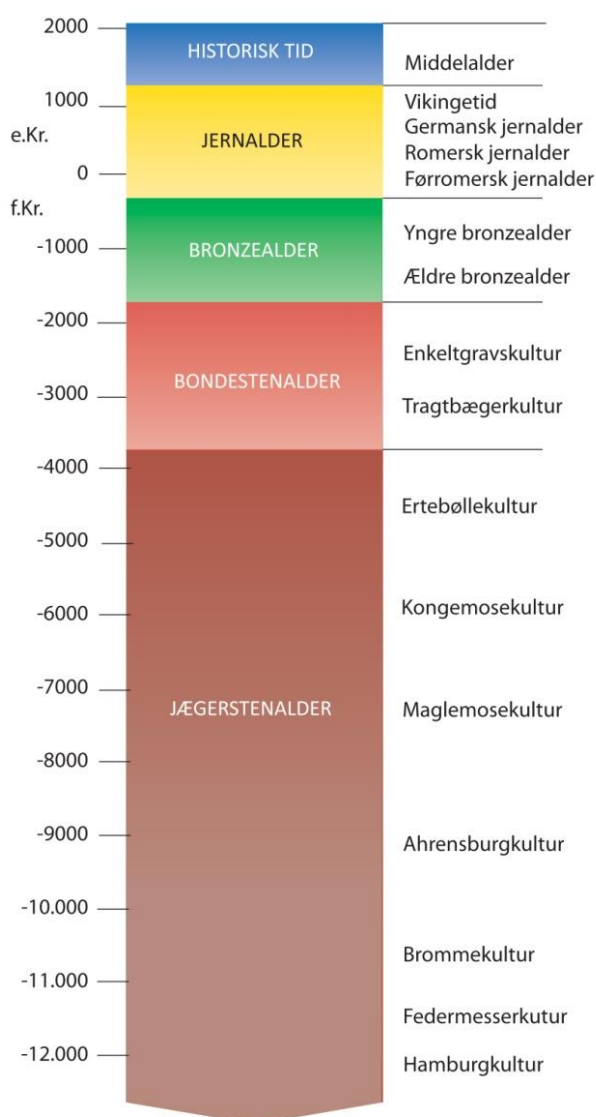
Telefon: 99 31 74 00

E-mail:

historiskmuseum@aalborg.dk

Indholdsfortegnelse

Indledning.....	2
Undersøgelsens baggrund	2
Lokalområdet i oldtiden	3
Undersøgelsens resultater	3
Sammenfatning og perspektivering	6
Hvis du vil vide mere	8



Indledning

Udgravningen ved Mejlstedvej i det sydlige Vestbjerg var foranlediget af byggemodning. Selve udgravningen afslørede tre 3-skibede langhuse fra ældre jernalder (ca. Kr. fødsel – 200 e.Kr.), hvoraf det ene indeholdt store mængder brændt materiale, hvilket tyder på, at huset har været brændt ned. Under udgravningen blev også fundet en keramikskår fra lerkar, samt bunden af et lerkar, som var placeret i et stolpehul.

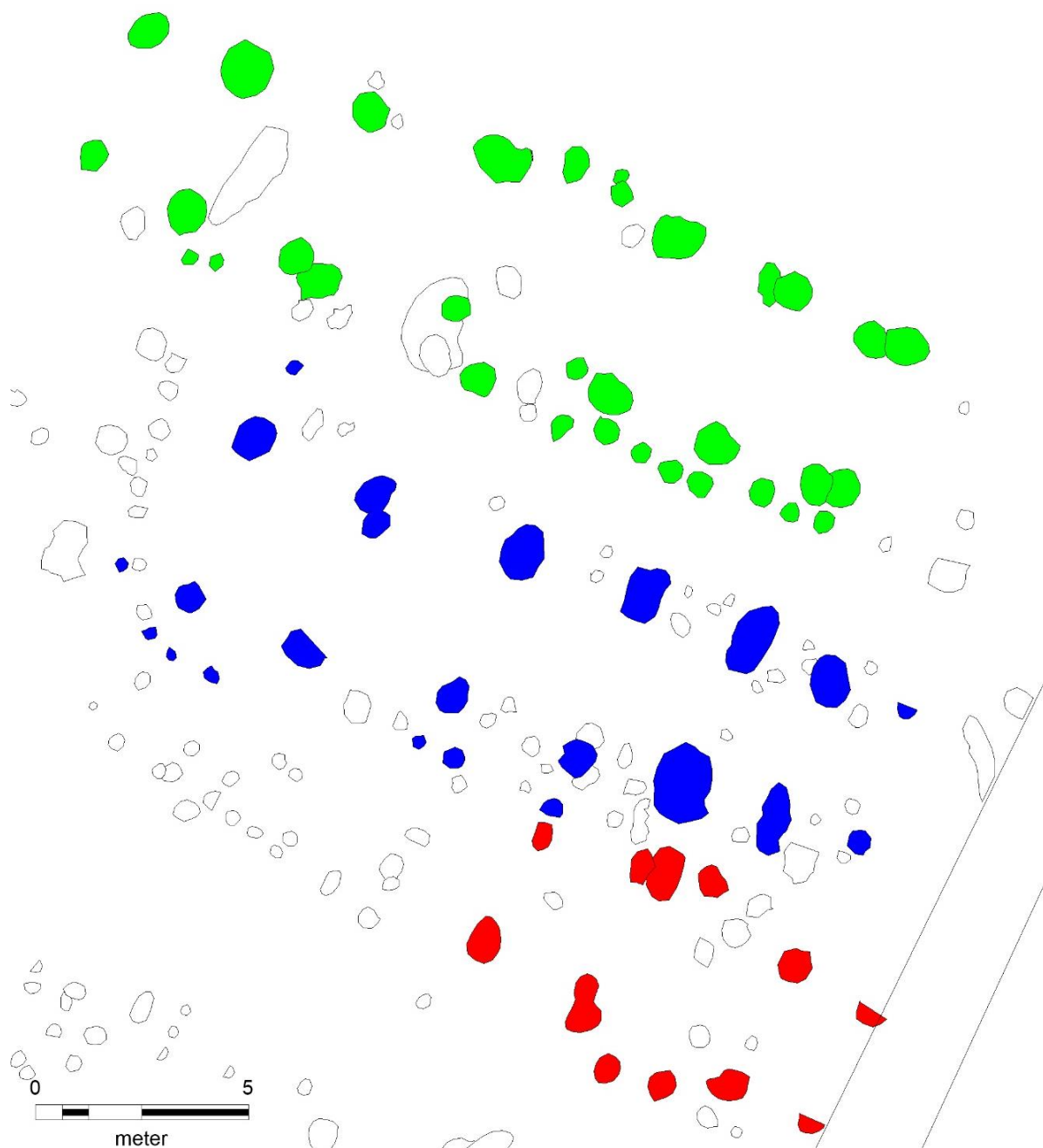
Undersøgelsens baggrund

I begyndelse af 2018 blev Nordjyllands historiske Museum kontaktet af Aalborg Kommune angående byggemodning af et areal i den sydlige del af Vestbjerg. Arealet omfattede dels et opdyrket areal og dels et område med boldbaner.

I efteråret 2018 blev hele området forundersøgt, og der viste sig at være spor af oldtidsbebyggelse på den østligste del af området. Under forundersøgelsen blev der fundet gruber, stolpehuller og keramikskår fra lerkar, som kunne dateres til ældre romersk jernalder (ca. Kr. fødsel. – 200 e.Kr.). En arkæologisk udgravning af dette areal blev derfor igangsat i sommeren 2019.



Figur 1. Oversigtskort hvor udgravningsområdet er markeret med rødt (© Kort- og Matrikelstyrelsen).



Figur 3. Plan med tagbærende stolper, indgangs- og vægstolper i hus A270 (grøn), hus A271 (blå) og hus A272 (rød) (© Nordjyllands Historiske Museum).

Det nordligste hus var ca. 17 meter langt og 4 meter bredt inklusive væg- og indgangsstolper, mens det sydligste hus var ca. 9 meter langt og 5,4 meter bredt inklusive indgangsstolper. Stolpehullerne fra stolperne havde fyld, der var lidt mørkere end undergrunden, hvilket skyldes at der er røget muld ned i stolpehullet, da det blev gravet i oldtiden. Desuden giver stolpen under forrådnelsesprocessen også en mørkere farve, hvis den da ikke er blevet taget op i oldtiden.

Der blev i enkelte af stolpehullerne fundet keramikskår fra lerkar. Disse skår kan desværre ikke dateres nærmere end til ældre jernalder. I det sydligste hus blev der desuden fundet bunden af et større lerkar i en af de tagbærende stolper, men da kun bunden af karret er bevaret, kan det ikke dateres særligt nøjagtigt.

I det nordligste hus var der desuden tegn på, at nogle af de tagbærende stolper har været udskiftet i løbet af husets brugstid. Det vil sige, at i tilfælde af, at en af de tagbærende stolper er rådnet eller gået i stykker, så har beboerne udskiftet disse stolper.

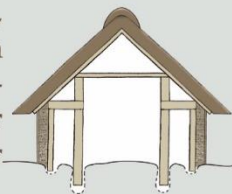
Det midterste hus var ca. 18,5 meter langt og 4 meter bredt inklusive tagbærende stolper, indgangs- og vægstolper. Jorden i stolpehullerne var anderledes end i de to øvrige huse, idet der forekom en del brændt materiale, som bestod af trækul og rødbrændt ler. Det rødbrændte ler er højst sandsynligt rester af brændt lergulv. Ligesom i de to andre huse, blev der også fundet keramikskår i nogle af stolpehullerne, men heller ikke disse kan dateres nærmere end til ældre jernalder.

På grund af at der ikke er bevaret gulvlag i huset, er ikke muligt at sige, om huset har været brændt ned med vilje eller ved et uheld. Man ved fra andre udgravninger, at begge dele kan være tilfældet. Under en udgravning i Nr. Tranders fandt man et nedbrændt hus med rester af både dyr og mennesker. Her var det tydeligt, at huset var brændt ved et uheld, og da man opdagede ilden, har beboerne forsøgt at redde husdyrene ud af flammerne. Desværre omkom både dyr og mennesker i branden. Andre udgravninger viser, at husene også kunne være brændt ned med vilje, for eksempel har man ved Sdr. Tranders fundet flere hustomter med brandlag, men uden knogler fra dyr og mennesker eller andre tegn på, at branden er opstået pludseligt. Derimod lader det til at alt husenes inventar er fjernet inden, der blev sat ild til konstruktionerne. At man med vilje har brændt husene af, kan skyldes at husene har været gamle, og at man i stedet ville bygge et nyt hus. I den forbindelse kan det have været lettere at brænde hustomten, end at rive den ned, især hvis meget af træet har været ubrugeligt alligevel.

Som tidligere nævnt, så har de tre huse næppe været opført samtidigt, da de står alt for tæt. Husene skal nok snarere tolkes som den samme beboelse, der har flyttet sig rundt inden for et lille område over en

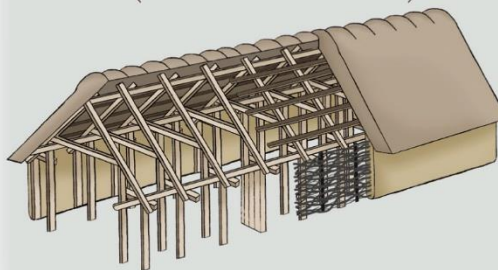
Det treskibede hus

I et treskibet hus bæres taget af to rækker af kraftige stolper, placeret ned igennem husets midte. Hustypen kaldes treskibet, da det i tværsnit kan opdeles i tre dele - mellem og på hver side af de to rækker tagbærende stolper.



Husene har haft stolper til ydervægge og andre opdelinger i huset - som skillevægge, båse til dyrene osv. - men disse er kun i heldige tilfælde bevaret. Husene er aflange og oftest 5-6 m brede. De kaldes derfor langhuse, når de er så lange, at de er brugt som bolig. Der er også mindre bygninger, som har været brugt som fx arbejds- og til opbevaring. Indgangene er i langhusenes lange vægge, og indrettes oftest med bolig i den ene ende (mod vest) og stald i den anden (mod øst).

Treskibede huse bygges i det meste af bronzealderen, jernalder og vikingetid - samlet en periode på omkring 2000 år (1.500 f.kr.-1.050 e.kr.).



længere periode på 100-150 år. De sydligste hus er imidlertid mindre, og det er også muligt, at dette hus har fungeret som en form for udbygning til det nordligste hus.

Under udgravningen blev udtaget prøver fra de tagbærende stolper, med henblik på materiale til ^{14}C -datering. Der blev efterfølgende lavet dateringer på materiale fra to tagbærende stolper i hus A270 og tre tagbærende stolper i hus A271.

Dateringerne viser, at hus A270 højst sandsynligt skal dateres til den første halvdel af det første århundrede efter Kristi fødsel. Dateringerne fra hus A271 ligger også i første århundrede efter Kristi fødsel, men antyder, at hus A271 kan være lidt yngre end hus A270. Hus A270 kan altså dermed have været første fase af bebyggelsen. Der var desværre ikke brugbart materiale til ^{14}C -datering fra hus A272.

Der blev desuden fundet kornkerner og frø i nogle af jordprøverne fra de tagbærende stolper. Der var blandt andet kerner fra byg og rug, som viser, at man har dyrket korn.

Sammenfatning og perspektivering

De 3-skibede langhuse fundet i den arkæologiske undersøgelse ved Vestbjerg er typiske for perioden omkring Kristi fødsel. Husene har indeholdt både beboelse og stald, hvor menneskene oftest boede i vestenden af huset, men østenden var stald til husdyrene. De tre huse har ikke stået samtidigt, men har nok snarere være flere faser af samme beboelse, der har flyttet rundt inden for et lille område.

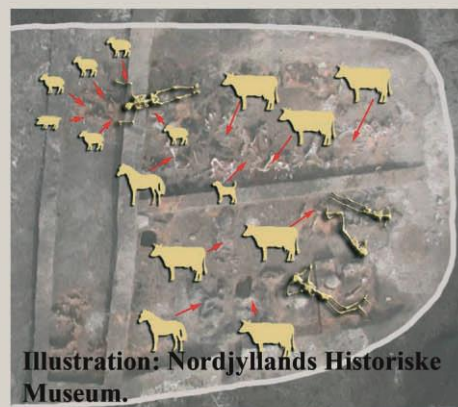
Bebyggelsessporene ved Mejlstedvej repræsenterer dermed en enkeltgård, der har ligget på kanten af en bakkeø. Dermed har beboerne kunne benytte sig af flere slags landskab. Dels har man haft de lavtliggende områder mod syd, der har bestået af både enge og vådområder, som afhængigt af årstiden kan have været helt oversvømmede i perioder.

Samtidig har man haft bakkeøens tørre arealer, hvor man har dyrket korn og kunne have græssende husdyr, når de lavtliggende områder var utilgængelige. På den måde har det været muligt for beboerne på gården at benytte sig af flere forskellige muligheder for at skaffe føde og andre ressourcer.

Selvom bebyggelsen ved Vestbjerg repræsenterer en enkeltgård, så var den overordnede tendens i ældre jernalder, at gårdene gradvist flyttede sammen i en form for landsbyfællesskaber. Denne udvikling startede allerede i yngre bronzealder og ældre førromersk jernalder (ca. 500 f.Kr.), men gården ved Mejlstedvej

Dagligliv

Husdyrene var vigtige for jernalderbønderne – uden dyr og markens afgrøder døde man af sult. I Nørre Tranders nær Ålborg har arkæologer fundet spor efter et nedbrændt hus fra førromersk jernalder. I husets stald fandt man rester af køer, heste, får, gris samt en hundehvalp. Man fandt også resterne af fire voksne og teenagere, der havde forsøgt at redde de rædselsslagne dyr ud af flammehavet, men omkom i forsøget. Når brande brød løs var det bare om at redde hvad reddes kunne af dyr og mad – ellers var ens overlevelse truet – også selv om man var så heldig at overleve branden.



Brande forekom ofte i jernalderen fordi jernalderbønderne lavede mad over åben ild, deres eneste varmekilde var bål og tilmed husene var bygget af letantændeligt træ og havde stråtag. Derfor gik det let galt.

viser, at der forsat har været enkeltgårde foruden landsbyerne. Dermed er udgravningen med til at give en mere nuanceret opfattelse af jernalderens samfundsudvikling.



¹⁴C-analyse

Kulstof-14 bruges til at tidsbestemme eller datere organisk materiale, altså materiale fra mennesker, dyr og planter.

Kulstof (C) er et grundstof, der indgår i alle levende organismer. ¹⁴C har de samme egenskaber som almindeligt kulstof (¹²C), men er radioaktivt. Når en organisme, fx et menneske dør, mindskes antallet af C-14 atomer i det døde menneske derefter langsomt, eller henfalder som det kaldes. Ved at måle den mængde af ¹⁴C, der er tilbage i et materiale, kan man derfor regne ud, hvor gammelt det er.

¹⁴C-analyserne udføres af fysikere, som modtager de materialer, der udvælges fra forkullet materiale - oftest fra makrofossil-analyser.



Hvis du vil vide mere

Som yderligere læsning kan anbefales følgende oversigtsværker over yngre bronzealder og ældre jernalder.

Jensen, J. 2003: Danmarks Oldtid, bind 3. Ældre Jernalder 500 f. Kr. - 400 e. Kr. *Gyldendal*.

Mejlstedvej, Vestbjerg

- Nordjyllands Historiske Museum jnr. 7022
- Fund & Fortidsminder: 120610 sb.nr. 71, 75
- Kulturstyrelsen jnr. 18/05451
- Bygherre: Aalborg Kommune
- Undersøgt areal: 1.048 m²
- Deltagere i udgravningen:
 - Arkæolog Nikoline Fogh Munch Larse
 - Arkæolog Andreas Bo Nielsen og arkæolog Lone Andersen
 - Dokumentationsmateriale (fund, fotos, opmålinger m.v.) opbevares på Aalborg Historiske Museum, Vang Mark 25, 9380 Vestbjerg